

Lublin, dnia 15 kwietnia 2024 r.

Dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS
Instytut Nauk Prawnych
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej mgra Pawła Boruty

p.t.

***Dystrybucjonizm Hilaire Belloc'a i Gilberta Keitha Chestertona. Katolicka nauka
społeczna przeciwko błędom kapitalizmu i socjalizmu***

Łódź 2023, ss. 266

opracowanej pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Tomasza Tulejskiego

I. Podstawa prawna

- Art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).
- Postanowienie Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki prawne z dnia 26.01.2024 r.

II. Uzasadnienie wyboru tematu rozprawy doktorskiej

Wybór przez Doktoranta tematu rozprawy doktorskiej pt. *Dystrybucjonizm Hilaire Belloca i Gilberta Keitha Chestertona. Katolicka nauka społeczna przeciwko błędom kapitalizmu i socjalizmu*, uważam za oryginalny i godny dociekań badawczych. Hilaire Belloc i Gilbert Chesterton stworzyli bowiem doktrynę, która z powodzeniem wpisuje się w nurt politycznego myślenia katolickiej nauki społecznej, zaś współczesne problemy związane z powszechnym dostępem do własności i tendencją do koncentracji kapitału na świecie, czynią doktrynę *Chesterbelloc* wyjątkowo aktualną. Deficyt pogłębionych badań nad dystrybucjonizmem z perspektywy doktryn polityczno-prawnych, słusznie dostrzeżony przez mgr Pawła Borutę zarówno w literaturze polskiej, jak i anglojęzycznej, stanowi kolejny argument na rzecz trafności uczynienia przez Doktoranta tytułowej problematyki przedmiotem swojej eksploracji naukowej. Dlatego uważam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska świadczy o umiejętności dokonania przez Doktoranta wyboru ważnego naukowo przedmiotu badań. Stanowi przy tym wyjątkowo udaną próbę opracowania problemu badawczego, który jest istotny i przyczynia się do wypełnienia luki poznawczej.

III. Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

3.1. Konstrukcja rozprawy doktorskiej

Praca składa się z „części wstępnej”, trzech rozdziałów, tworzących swoistą triadę: kapitalizm, socjalizm, dystrybucjonizm oraz wniosków końcowych i bibliografii. Systematyka pracy została dobrze uzasadniona i jest konsekwencją przyjętej przez Doktoranta tezy szczegółowej. Doceniam precyzję systematyki poszczególnych rozdziałów. Każdy z nich składa się bowiem z 7 podrozdziałów, które bynajmniej nie tworzą konstrukcji przyjętej sztucznie.

Wstęp określony przez Doktoranta mianem „Części wstępnej” jest dość obszerny i zawiera nie tylko wszystkie niezbędne treści właściwe rozprawom doktorskim, takie jak w

szczegółności określenie problemu badawczego, uzasadnienie wyboru tematu, stan badań oraz tezę główną i szczegółową pracy, lecz także ważne elementy dodatkowe. Mimo, że nie jestem przekonany co do określenia „Część wstępna”, to muszę przyznać, że wzbogacenie wstępu o rozważania na temat dziedzictwa *Rerum novarum*, zarysu biografii Belloc'a i Chestertona oraz przedstawienie konturów doktryny dystrybucjonizmu było zabiegiem potrzebnym. Ujęcie wskazanych treści w szablon rozdziału nie tylko naruszyłoby proporcje pomiędzy rozdziałami, lecz także przyjętą przez Autora triadę rozważań: kapitalizm – socjalizm – dystrybucjonizm. Stąd należy przyznać rację Doktorantowi, że ten element rozprawy jest czymś więcej niż klasyczny wstęp i tworzy dość obszerną (30 stron) swoistą „część” pracy. Przed publikacją rozprawy, na co w moim przekonaniu recenzowana dysertacja z pewnością zasługuje, należałoby być może zastanowić się nad nieco innym określeniem „Części wstępnej”.

Walorem przyjętej struktury pracy jest jej spójność. Poszczególne rozdziały nie tworzą wyizolowanych pól badawczych, albowiem Doktorant w swoich rozważaniach umiejętnie wykorzystał jako wspólny mianownik takie kategorie jak własność, państwo i moralność oraz relacje na linii człowiek – społeczeństwo.

Rozdział I rozprawy „*Kapitalizm – herezja ustroju ekonomicznego*” opatrzonej efektownym cytowaniem Chestertona dotyczącym kapitalizmu, składa się z 7 podrozdziałów, w ramach których Doktorant przedstawił definicje i istotę kapitalizmu oraz stosunek bohaterów rozprawy do zjawiska reformacji, w tym wpływu na ustrój ekonomiczny.

Rozdział II pt. „*Socjalizm – pogańska droga powrotna do państwa niewolniczego*” stanowi opis socjalizmu, które został pokazany jako naturalna konsekwencja kapitalizmu. Poszczególne podrozdziały prezentują definicje i ocenę socjalizmu w ujęciu Belloc'a i Chestertona, w tym krytykę apriorycznego postulatu zniesienia własności prywatnej. W kolejnych podrozdziałach Autor przedstawił stanowisko Kościoła katolickiego i opisał skutki praktycznej realizacji zasad socjalizmu. Egzegeza poglądu Belloc'a o powrocie państwa niewolniczego i socjalizm, który w ujęciu *Chesterbelloc* był reprezentantem „zepsutej mentalności nowego poganina” tworzą ostatnie podrozdziały drugiej części pracy.

Rozdział III pt. „*Dystrybucjonizm - chrześcijański zdrowy rozsądek w służbie ustroju powszechnej własności prywatnej i wolności ekonomicznej*” to najobszerniejsza część rozprawy, w ramach której Doktorant przeprowadził analizę postulowanego ustroju powszechnej własności prywatnej. Poszczególne podrozdziały określają założenia ustrojowe państwa dystrybucyjnego, odnoszą się do przykładów regulacji prawnych na rzecz powszechnej własności prywatnej i wymiaru moralnego dystrybucjonizmu. Ostatni podrozdział prezentuje dystrybucjonizm w kategoriach realnej wizji funkcjonalnego organizmu.

Wnioski końcowe zostały ujęte przez Doktoranta w trzech częściach. Pierwsza odnosi się do tezy głównej rozprawy tj. doktryny dystrybucjonizmu w nurcie politycznego myślenia katolickiej nauki społecznej. Kolejne dotyczą tezy szczegółowej związanej z uniwersalizmem dystrybucjonizmu jako katolickiej alternatywy dla ludzkości oraz jego miejsca w angielskiej tradycji politycznej.

Systematyka bibliografii jest poprawna. Autor wyróżnił literaturę źródłową i opracowania. W ramach źródeł słusznie uczynił kryterium podmiotowe podstawą dalszego porządkownia bibliografii. W ten sposób ujął odpowiednio teksty Hilaire Belloc, Gilberta Keitha Chestertona, magisterium Kościoła katolickiego oraz inne teksty.

Reasumując należy stwierdzić, że przyjęta przez Doktoranta konstrukcja rozprawy doktorskiej jest poprawna. Układ pracy nie budzi zastrzeżeń i jest adekwatny do tematu oraz celu rozprawy. Poszczególne elementy rozprawy są spójne, a narracja logiczna.

3.2. Ocena merytoryczna problemu badawczego przedstawionego w rozprawie doktorskiej

Oceniając „Część wstępną” rozprawy należy wyraźnie podkreślić, że Doktorant dysponuje rozległą wiedzą w sferze metodologicznej, co nie jest zjawiskiem powszechnym, zwłaszcza wśród osób znajdujących się na wczesnym etapie swojej pracy naukowej. Autor poprawnie, a przy tym klarownie określił cel rozprawy, problem badawczy, a co najważniejsze sformułował tezę główną pracy. Określone przez Doktoranta cele badawcze

przełożyły się na wybór metod, których dobór jest adekwatny i nie budzi wątpliwości. Doktorant stwierdził wprawdzie, że posługuje się „co do zasady” (s. 36) jedną metodą, polegającą na zestawieniu „ze sobą licznych tekstów źródłowych autorstwa *Chesterbelloc* (...) z reprezentatywnymi aktami magisterium Kościoła z zakresu katolickiej nauki społecznej, a następnie ukazaniu ich zgodności” (s. 36). W istocie jednak Autor posłużył się szerszym wachlarzem metod, w szczególności metodą wyjaśniającą, opisową oraz wartościującą. Należy docenić, że mgr Boruta odszedł w swojej pracy od metody biernej sprawozdawczości hołdując twórczej roli interpretatora.

Problemem badawczym recenzowanej rozprawy było zagadnienie zidentyfikowania, opisanie i uporządkowania zasadniczych cech dystrybucjonizmu z perspektywy kategorii klasycznej filozofii politycznej. Przy czym przedmiotem badania uczyniono dystrybucjonizm jako doktrynę ustroju polityczno-ekonomicznego w ujęciu Hilaire Belloc’a i Gilberta Chestertona. W tym miejscu należy zaznaczyć, że egzegeza doktryny dystrybucjonizmu prominentnych wykonawców testamentu duchowego Leona XIII była zadaniem trudnym. Nie da się bowiem wprost odnaleźć w doktrynie dystrybucjonizmu założeń katolickiej nauki społecznej. Trudno też wskazać w twórczości duetu *Chesterbelloc* na bezpośrednie odniesienia do *Rerum novarum* czy *Quadragesimo Anno*. Z tego względu należy docenić wysiłek Doktoranta, który dokonał oryginalnego zestawienia poszczególnych elementów doktryny polityczno-prawnej Belloc’a i Chestertona z najważniejszymi dokumentami nauki społecznej Kościoła. Mgr Paweł Boruta w moim przekonaniu skutecznie wykazał istotną zgodność pomiędzy poszczególnymi elementami wskazanej wyżej relacji, dowodząc, że dystrybucjonizm wpisuje się w nurt politycznego myślenia katolickiej nauki społecznej.

Weryfikacja tezy głównej byłaby trudna bez przyjęcia przez Doktoranta terminologii ujętej w monografii „*Doktryna Polaków. Klasyczna filozofia polityczna w dyskursie potocznym*” (Łódź – Warszawa 2018) ujętej w kontekście nurtu politycznego katolickiej nauki społecznej. Ów zabieg był tym bardziej uzasadniony, gdyż jak wiadomo współautorami powołanej pozycji byli pracownicy Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych Uniwersytetu Łódzkiego. Autor wykorzystał ujęte w *Doktrynie Polaków* określone kategorie

klasycznej filozofii politycznej, takie jak: człowiek, społeczeństwo, własność, władza i państwo.

W recenzji rozprawy doktorskiej nie sposób odnieść się do każdego analizowanego w niej wątku, tym bardziej, gdy tak jak w przypadku tej dysertacji jest ich wiele. Wszystkie należą moim zdaniem do interesujących, a przy tym inspirują do dalszej dyskusji. Należy jednoznacznie stwierdzić, że dogłębna znajomość przez Doktoranta analizowanej problematyki jest niewątpliwie widoczna w przedłożonej do recenzji dysertacji i daje możliwość oceny poprawności przeprowadzonych badań. Mgr Paweł Boruta wykazał się ponadprzeciętną znajomością przedmiotowej problematyki, przeprowadzając wielowątkowe i szerokie badania naukowe, które oceniam bardzo wysoko. Autor jest konsekwentny w prowadzeniu wywodu naukowego, a jego rozprawa jest logiczna w każdej części. Pod względem merytorycznym podjęty problem badawczy został przedstawiony przez Doktoranta na bardzo wysokim poziomie.

3.3. Dobór i wykorzystanie źródeł oraz literatury przedmiotu

Dokonany przez Doktoranta wybór pozycji bibliograficznych i podstaw źródłowych świadczy o bardzo dobrej znajomości literatury, w tym najnowszych opracowań anglojęzycznych oraz źródeł. Wskazuje na umiejętność przeprowadzania selekcji materiałów, które są przydatne i konieczne dla podjętego tematu rozważań. Wykaz bibliograficzny, jak i rozważania na temat stanu badań, świadczą nie tylko o erudycji Doktoranta, lecz także o jego zdolności do samodzielnej oceny opracowań dotyczących analizowanej problematyki. Chciałbym ponadto podkreślić i docenić fakt, że recenzowana rozprawa opiera się na oryginalnej literaturze źródłowej. Badając dawno temu doktrynę Georga Jellinka opierałem się na literaturze i źródłach w języku klasyka niemieckiej nauki o państwie. Dlatego wysiłek Doktoranta w tym względzie doskonale rozumiem i doceniam.

Bogata i zróżnicowana bibliografia rozprawy mgr Pawła Boruty zawiera liczne i istotne dla analizowanego zagadnienia pozycje bibliograficzne. Wszystkie materiały zostały

wyselekcjonowane w sposób rozważny i staranny, co nie było zadaniem łatwym, biorąc pod uwagę rozbudowaną i zróżnicowaną podstawę bibliograficzną.

3.4. Strona językowa i redakcyjna rozprawy doktorskiej

Strona warsztatowa recenzowanej rozprawy doktorskiej nie budzi zastrzeżeń. Doktorant niezwykle starannie przygotował dysertację od strony formalnej. Przypisy i bibliografia zostały sporządzone kompetentnie. Oceniając stronę językową należy podkreślić, że praca została napisana w bardzo dobrym stylu. Styl Autora czyni lekturę dysertacji zajmującą. Korekta tekstu nie budzi zastrzeżeń. Oceniając stronę warsztatową na uznanie zasługuje także przejrzystość spisu treści, który w mojej ocenie jest precyzyjny i przemyślany, a co najważniejsze spełnia funkcję informacyjną.

Czytając rozprawę mgra Pawła Boruty ma się wrażenie, że pisanie sprawia mu przyjemność, a praca naukowa jest jego pasją.

IV. Wniosek końcowy

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pana mgra Pawła Boruty pt. *Dystrybucjonizm Hilaire Belloc'a i Gilberta Keitha Chestertona. Katolicka nauka społeczna przeciwko błędom kapitalizmu i socjalizmu* (Łódź 2023, ss. 266) nie budzi w mojej ocenie żadnych zastrzeżeń, zarówno odnośnie do strony metodologicznej, jak i merytorycznej. Dysertacja została napisana na bardzo wysokim poziomie naukowym, a warsztat redakcyjny i językowy nie budzi wątpliwości.

W związku z powyższym uważam, że recenzowana praca odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim przewidzianym przez ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.), stanowi bowiem oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta w dyscyplinie nauki prawne, świadczy także o umiejętności

samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Z uwagi na bardzo wysoki poziom merytoryczny rozprawy doktorskiej Pana mgra Pawła Boruty wnoszę o jej wyróżnienie.

dr hab. Jarosław Kostrubiec, prof. UMCS

